

Hřebíček, Libor

[Mojžíšek, Lubomír. Vyučovací hodina]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1987, vol. 36, iss. 122, pp. 121-122

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112750>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

znění a kriticky je přijmout. Historie pedagogiky tak vytváří pro pojetí a koncipování výchovy bázi vědeckosti, neboť odhaluje složité společenské závislosti a souvislosti mezi dobou a pedagogickými názory, ukazuje, jak byly tyto názory přijímány a chápány, jak konkrétně ovlivňovaly dobové společenské vědomí a jaké složky a stránky jednotlivých koncepcí se znovu aktualizují, udržují a obnovují svou životnost.

Toto stanovisko k problematice vede autora k rozčlenění práce na dvě základní části. V přehledné stručné úvodní kapitole (7–44 s.) se podává charakteristika školních výchovných systémů, a to od nejstarších civilizací otrokářských (egyptské, mezopotámské, čínské, indické, hebrejské, řecké, římské, arabské), přes feudální, kapitalistické až k socialistickým. Na tuto část, která je „řadou krátkých zastavení v dlouhém a širokém proudu, jaký představují dějiny výchovy a pedagogiky ve světovém měřítku“ navazuje rozsáhlá část druhá (48–528 s.). Jak praví autor, je to „vzorek velkého myšlenkového úsilí vynaloženého na osvětlení otázek výchovy od nejstarších dob až po nedávnou minulost“. Ve shodě s uvedenými záměry je ve starověku zařazen Konfucius, středověké myšlení je zastoupeno otcem patristiky sv. Augustinem a Tomášem Akvinským jako představitelem vrcholné scholastiky. Dále před námi defilují jména spjatá s obdobím renesance a s osvícenstvím, poté jsou zařazeni pedagogové 19. století a představitelé západní pedagogiky první poloviny 20. století. Do následujícího oddílu jsou zařazeni revoluční demokraté a za nimi jsou klasikové marxismu-leninismu. Medailóny jsou završeny postavami pedagogů počátku epochy socialismu a výraznými osobnostmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky. K takto rozčleněné práci je přiřazen chronologický přehled zajímavých letopočtů, spojených s událostmi v dějinách školství a pedagogiky (které však nejsou vždy přísně pod tímto zorným úhlem vybírány), a literární prameny.

Publikace je dokladem rozsáhlé práce, zralého pedagogického myšlení a pedagogického nadhledu. Je však škoda, že autor nevčlenil významné pedagogy podrobněji do doby, aby jejich obraz lépe vynikl a byl plastičtější, že ne u všech myslitelů poukázal na spojitost s další epochou (např.: Platón—Komenský, Bělinský—Makarenko, kde to provedl) a že opomenul českou pedagogiku 20. století. Jistě k tomu přispěl rozsah díla, a proto by bylo na místě, aby kniha měla své pokračování a představila pedagogické veřejnosti také české pedagogické myšlení. Přejeme autorovi, aby tato kniha co nejdříve z jeho pera vznikla.

Zdenka Veselá

Lubomír Mojžíšek: Vyučovací hodina. Praha 1984.

V teorii a praxi výchovy se ve stále větší míře prokazuje, že její efektivita je jednoznačně závislá na komplexní, mnohostranné souvislosti a podmíněnosti respektujícími pojetí. V tomto smyslu jsou chápány a v příslušných publikacích zkoumány i popisovány jednotlivé výchovné stránky, složky, prostředky a nakonec i např. formy výchovy. S vědomím této výchovné komplexnosti je zpracována monografie Lubomíra Mojžíška — nazvaná „Vyučovací hodina“.

Uvedená publikace zavádí čtenáře do oblasti forem výchovně vzdělávací práce. Vyučovací hodina, jak je známo, představuje totiž v podstatě organizační formu edukační práce. V podání zkušeného a všestranně pedagogicky erudovaného autora, jakým Lubomír Mojžíšek nesporně je, vystupuje tato vyučovací hodina jako rozsáhlý útvar, v němž probíhá celý mnohodimenzionální, dialektický proces lidského vzdělávání a výchovy.

Naznačené pojetí představuje koncepci, která prolíná všemi základními i dílčími částmi obsahu knihy. Její první část je tedy zcela zákonitě a v patřičném rozsahu věnována rozboru obecných výchovně vzdělávacích aspektů vyučovací hodiny. Sleduje se zde její základní charakteristika a vztah k principiálním pedagogickým kategoriím: k cílům, obsahovým úkolům, činitelům, metodám a ke konkrétním ostatním vyučovacím formám. V účelném a funkčním rozsahu jsou zde rozebírány výchovně vzdělávací zásady — na čele se zásadou spojení vyučování s praxí, cílevědomostí,

aktivností a všestranným působením na vychovávané — které zde vystupují jako základní determinanty efektivní realizace všech typů vyučovacích hodin.

Kritéria dělení a tabulace vyučovacích hodin představují vyústění obecně pedagogického pojednání o těchto organizačních formách výchovné práce. Současně představují přechod ke speciálnímu rozboru jednotlivých typů hodin. Jsou rozebírány v celém jejich rozsáhlém souboru. Přitom se vychází ze širokých historicko-srovnávacích a logicko-srovnávacích analýz a z mnohých základních, vědecky fundovaných informací. Současně však pojednání obsahuje i mnohé konkrétní, ilustrativní postřehy z praxe, vazby na jednotlivé typy škol a na žáky různých věkových stupňů. V rámci knihy je její základní téma rozšířeno o charakteristiky skupinového a individuálního vyučování. V podání autora jsou vysvětleny jako velmi aktuální a s moderním vyučovacím procesem i s jeho základními organizačními formami bezprostředně spjaté problémy.

Obsah monografie Lubomíra Mojžíška je zpracován na důsledných materialisticko-dialektických vědeckých základech. Tak se nám ústřední téma — vyučovací hodina ve všech jejích základních variantách — jeví jako historicky, sociálně a mnohostranně výchovně podmíněný jev. Díky bohatým empirickým a metodickým poznatkům i zkušenostem, které autor nabyt během své dlouholeté pedagogické činnosti ve školském i mimoškolském terénu, je tato vyučovací hodina rovněž popsána dostatečně konkrétně. Tím pádem je kniha poučná a potřebná pro široký okruh čtenářů, kteří hledají poučení jak koncepční, tak i zcela konkrétní a metodická.

Libor Hřebíček